

Ortaokul 5. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabı metin etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması**Emine Özçelik¹, Şafak Özçelik², Nazlı Ok Baştürk³**

DOI 10.5281/zenodo.10476089

Öz

Bu çalışma, seçmeli okuma becerileri dersi kitabındaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramına uygun olan etkinliklerle örtüşmesi durumunda kitapta yer bulan hangi etkinliğin hangi zekâ alanına ve bu zekâ alanının etkinlik içinde ne boyutta yer bulduğunu belirlemek amacıyla yapılmış bir çalışmadır. Bu çalışmada Millî Eğitim Bakanlığınca öğrenciler için temin edilen 5 ve 6. sınıflarda seçmeli ders olarak okutulan seçmeli okuma becerileri dersi kitabı incelenmiştir. Araştırmada niteliksel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem tercih edilmiştir. Verilerin toplanma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada seçmeli okuma becerileri dersi kitabında yer alan metin inceleme sorularının çoklu zekâ kuramına ait zekâ alanlarını içerip içermediğine, eğer çoklu zekâ kuramına ait alanları içeriyorsa en çok ve en az içermiş olduğu zekâ alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Seçmeli okuma becerileri dersi kitabında yer alan 10 okuma metninde toplam 119 metin etkinlik sorusu detaylı incelenmiştir. Kitabın toplam 119 etkinliğinde en çok sözsel ve ifadeci zekâyı içerdiği saptanmıştır. En az bireylerarası toplumsal zekâ ve ritimsel/ müzikal zekâyı içerdiği ve sadece etkinliklerde bir defa yer bulduğu saptanmıştır. Metin etkinlik sorularında yer bulamayan zekâ türü yoktur. Bu bulgulardan yola çıkıldığında incelenen ders kitabının içindeki metin etkinlik soruları bütün zekâ alanlarını aynı oranda içermemesi nedeniyle bahsi geçen ders kitabındaki etkinlikler bu bakımdan zayıf olarak kabul edilebilir.

Anahtar kelimeler: okuma becerisi, bireysel farklılıklar, öğretim kuramı**Classification of secondary school 5th grade elective reading skills course textbook text activity questions according to multiple intelligence areas****Abstract**

In this study, elective reading skills book which is used by the students in 5th and 6th grades of National Education Ministry has been studied. In the study, descriptive method among the methods of qualitative research has been preferred. Examining of documents of data collection methods has been used. This study has been conducted in order to determine which activity in the elective reading skills book belongs to which intelligence area and the dimension of the intelligence in the activities when the activities in this book correspond the activities in the theory of multiple intelligence In the research, it has been studied whether the subjects has included the intelligence areas of the multiple intelligence theory in the elective reading skills course book and if it includes, which areas has been included at most and at least. 119 text activity questions in 10 reading texts in elective reading skills course book have been examined in detail. It has been determined that 119 activities in the book has included verbal and expressive intelligence at most and it has been determined that it has included interpersonal intelligence and rhythmic/musical intelligence and it has taken place once in activities. There has been no type of intelligence that cannot find a place in text activity questions. Based on these findings, the activities of this book which has been mentioned before can be accepted weak because the text activity questions in the book do not include all intelligence areas at the same rate.

Key Words: reading skills, individual differences, theory of learning

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, sariemine84@gmail.com

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, safakozcelik57@hotmail.com

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, ook.nazli@gmail.com

Giriş

Dil, toplumdaki ortak ögeler ve kurallar kullanılarak duygu ve düşünceleri iletebilen çok yönlü ve oldukça gelişmiş bir sistemdir (Aksan,1979, s.11-12). İletişim kurmanın önemli bir aracı dildir. Tüm bu sebepler bir araya geldiğinde bu bilim dalı ve disiplinle ilgilenen her bir araştırmacı, dili birçok yönden ele alıp farklı açılardan anlamaya ve açıklamaya çalışırlar (Kartarı, 2001, s.12). Tarihi, sosyal ve bu süreçlerde yaratılan değerlerin tamamı olan dil, insanın kendini ve dünyayı anlamasını, başkalarıyla iletişim kurmasını ve fikir birliğine varmasını sağlayan en temel insani beceridir (Coşkun, 2014, s.88). Dil, bir kişinin yaşadığı çevredeki statüsünü ve değerini belirler. Çağın gerisinde kalmış kabul edilen her toplum bile, kendi arasında anlaşma sağlayacağı bir iletişim yolu bulmuştur ki işte konuşma kabiliyetinin, insanı insan yapan özellikler arasında olduğunu bu da göstermektedir. Dil denen araç olmadan o toplum kendi kültürünü oluşturamaz. Bu sebepten dolayı toplumun kültür değerleri içinde dil ayrı bir öneme de sahiptir. O halde bu durum bize göstermektedir ki insan, topluluk arasında yaşamaya hazır bir alt yapıyla dünyaya gönderilmiştir. İnsanın en önemli donatılarının başında düşünme ve konuşma yeteneği gelmektedir. İnsanı, dünyadaki diğer yaratılardan üstün kılan ve insanı, değerler bütünü haline getiren dildir. Kişiler dünyaya gözlerini açtıkları anda konuşacağı dil ona birlikte yaşayacağı toplum tarafından hazır olarak sunulur. Tüm bunlar bizi ana dili kavramına ulaştırmaktadır.

Ana dili birçok dilbilimci tarafından, bir kişinin doğup büyüdüğü aileden ya da içinde yaşadığı toplum çevresinden ilk öğrendiği dil olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde ana dil öğretimi, Türkçe dersi ve onun müfredatı ile yapılmaktadır. Türkçe öğretimi; okuduğunu anlama, yazı ile ifade etme, dinleyerek alma ve konuşarak ifade etme üzere dört temel dil yeterliliği üzerine kurulmuştur. Bu yeterlilik alanları beceri olarak da adlandırılmaktadır. Dilin beceri alanlarını farklı gruplarda sınıflandırmak mümkündür. Dilin becerileri alanlarını, *algılayıcı ve üretken beceriler olmak üzere ya da aktif ve pasif beceriler* şeklinde gruplandırılabilir. Okuma ve dinleme becerileri *algılayıcı ya da pasif, yazma ve konuşma becerileri ise üretken yani aktif beceriler* olarak sınıflamak mümkündür (Razı, 2007, s.15). Bu dört dil becerileri arasında okuma becerisi ayrı bir öneme sahiptir. Okuma becerilerini geliştirmek birey için birçok açıdan önemlidir. Günümüz toplumunda bireyler, bilgiye ulaşabilecekleri çok fazla kaynakla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle bilgiye etkili ve hızlı iletişim araçlarıyla daha kolay ulaşılan bilgi çağının içinde yer alması, bireyin okuduklarını anlamlandırmasını gerekli kılmaktadır (Çiftçi, 2006, s. 56). Okuma becerisini tam olarak kazanamamış birey, okuduklarını anlamlandırmada güçlük yaşar. Bu durumda bireyin çok okuması bir anlam ifade etmez. Okuduklarını anlama ve yorumlamada zayıf kalacağı için gerekli ve doğru bilgiyi edinemez. Okuma, insanda bulunan zihinsel süreçlerden kavrama ve düşünme yeteneğini geliştirir. Bir metni okuyan kişi, metni okurken okuma birikiminden, içinde yaşadığı toplumsal ve kültürel bakış açılarından, inanç sisteminden oluşan bir çemberin içinden metni değerlendirir. Aslında okuyan birey bir metni okurken kendi zihin çemberinde yeniden bir metin daha oluşturmuş olur. Bu bakımdan anlamlandırmak eylemi okuma parçalarına yönelik bir etkinlik olmaktan çıkıp metnin başlangıcı, sonu, derinliği, barındırdığı bakış açıları arasında verilen bir uğraştır (Göktürk, 1989, s. 108-109). Bilime, sanata, kültüre, edebiyata, kısacası en büyük güç olan bilgiye ulaşmanın en etkili ve kolay yolu okumaktan geçmektedir. Sadece akademik yaşamda değil hayatımızın her döneminde bu kadar önemli bir yere sahip okuma becerisinin geliştirilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi okullarda erken yaşlardan itibaren başlamaktadır. Okuma eylemi çocuğun hayatına ilkokul yıllarında girdikten sonra bu eylemin alışkanlık durumu alabilmesi için çocuk, öncelikle yakın çevresinde özellikle de ebeveynleri tarafından, bunu takiben de okul yaşam alanında yer alan çevresi yani öğretmenleri ve arkadaş çevresinde tarafından okuma eylemine

maruz bırakılması gerekmektedir (Mert, 2014). Bir davranışın alışkanlık halini alması uzun bir zaman diliminde gerçekleşmekte olduğu düşünülürse birinci ve ikinci kademe olarak adlandırılan yaş gruplarında okuma alışkanlığının devamlılığının takip altında tutulması alışkanlığın terk edilmesini önleme adına önemlidir (Deniz,2015). Okullarda görev yapan öğretmenlerin okumanın önemini öncelikle kendisinin anlaması ve bu beceri için yeterli zaman ayırmalıdır. Ayrıca öğrenci okuma becerisinin kendisine neler kazandıracığını bilmeli, yani öğrenciler arasında bir farkındalık oluşturulmalıdır. Birey, elde ettiği tüm bilgilerin doğruluğunu bu şekilde kontrol edebileceğini bilmelidir. Önündeki engelleri aşmak için okuma becerisini kullanabileceğinin ve zor koşullar altında bile yaşlarıyla aynı bilgileri elde edebileceğinin bilincinde olmalıdır. Okuma eğitimi alan öğrenci bu beceriyi geliştirerek okumanın iş hayatında, sosyal hayatında, ilişkilerinde ve en önemlisi kişilik gelişiminde ne kadar önemli olduğunu fark etmelidir. Okuma eylemini beceri haline getirmiş olan birey sadece kendi gelişimine katkıda bulunmakla kalmaz yaşadığı toplum dinamiğine de daha kolay uyum sağlar. Bu bakımdan okuma becerisi için sadece Türkçe dersinden faydalanmak ve tüm sorumluluğu Türkçe dersine bırakmak yanlış bir düşünce olacaktır. Okulda yer alan tüm derslerde okuma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler yer alarak bu konuda destek sağlanmalıdır. Fakat okuma becerisi birey için bu denli önemliyken bunların yeterli olmayacağı kanısına varılarak 2012-2013 eğitim öğretim yılında 5. Sınıfların öğretim programına okuma becerileri adında bir seçmeli ders konulmuştur. Okuma Becerileri Dersi Öğretim Programı'nda (MEB 2012:12) dersin amaçları ana hatlarına şu şekilde yer verilmiştir: Okuma Becerileri Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmek için metni merkeze alan bir anlayışla hareket etmiştir. Bu ders alan öğrencilerin şu becerileri kazanmaları beklenmektedir:

1. Okuma eyleminin akıcılığı ve okuduklarını anlama yeterliliğini geliştirmek,
2. Öğrencinin dilsel, zihinsel ve sosyal becerilerini desteklemek,
3. Tahminde buluma, sınıflandırma, araştırma, eleştirme ve değerlendirme yeteneklerini geliştirmek,
4. Okuduklarından yola çıkarak, kelime hazinelerini genişletmek, bu yolla zengin bir imge dünyası geliştirmelerini sağlamak,
5. Öğrencinin hayatında kitap okumayı alışkanlık haline getirmek.
6. Basılı olan materyaller ile çoklu medya araçlarından bilgi ile ilgili her şeye ulaşmak bunlar aracılığıyla bilgiyi üretmek.
7. Çoklu medya ortamlarında olan bilgileri sorgulayabilme becerisi kazanmak.
8. İnsani değerlere değer verilmesini sağlamak.
9. Kültür ve sanat birikimine sahip eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri benimsemelerini sağlamak. (MEB 2012: 12)

Okuma becerileri dersinin hedeflerini ve becerilerini gözden geçirdiğimizde, öğrencilerden öncelikle herhangi bir kitapta yer alan bir metni veya kitabın görsellerini yorumlamaları ve ardından o metin veya görseli doğru ve açık bir şekilde ifade etmeleri beklenmektedir. Böylece öğrenci görselden yola çıkıp metin için verilen yönergeleri takip ederek metni doğru şekilde anlamlandırma yoluna gidecektir. Bu etkinlikler öğrenciyi bilgiye ulaştırma hedefi bulundurmaz. Buradaki asıl amaç öğrencinin metni eleştirel bir bakışla okumasını sağlamak ve bu yolla öğrenciye eleştirel düşünme becerisi kazandırmaktır. Eleştirerek okuma kelimelerin akıl süzgecinden geçirerek anlamlandırıp okuduklarıyla ilgili düşünceleri yorumlayıp önceki öğrenmeleriyle ilişkilendirir. (Arıcı, 2018, s.52). Öğrencinin okuduğu metindeki bir bilgiyi ve ifade etmek istediği fikirleri anlaması yeterli değildir. Öğrenci okuduğunu anlayabilmeli, anladığını açıklayabilmeli ve gerçekçi bir şekilde

değerlendirebilmelidir. Bu nedenle okuma becerileri dersi ders kitabında bulunan metinler ve bu metinler için hazırlanmış olan etkinlikler kazanımların beceri haline getirilmesinde doğrudan etkilidir. Ders kitapları için hazırlanan etkinliklerin her zekâ alanına hitap etmesi çocuklardaki potansiyelin ortaya çıkarılmasında önemli bir role sahiptir. Etkinliklerin çoklu zekâ kuramına göre hazırlanması ders kitabının niteliğini buna bağlı olarak da öğretimin verimini de arttıracaktır.

Çoklu zekâ kuramı Gardner tarafından geliştirilmiştir. Gardner (2004), insan zekânın o güne kadar kabul görmüş geleneksel yöntemlerle yani psikometrik araçlarla ölçülebileceği gerçeğine karşı çıkmıştır. Her insanın tek bir zekaya sahip olmadığına işaret ederek çeşitli zekâ kapasitelerine sahip olduğunu belirtmiştir. Gardner başlangıçta sözel, mantıksal, görsel, bedensel, ritmik, sosyal ve içsel olmak üzere yedi zekâ alanından oluşan kuramına ilerleyen süreçte doğacı zekâ alanında eklemiş zekâ alanlarını sekiz olarak belirlemiştir. Çoklu zekâ kuramının temelini oluşturan düşünce kişilerin farklılıklarını kabul etmesidir. İnsanı yaratılıştan tek ve benzersiz olması yaşayan her bireyin de birbirine benzemeyen zekâ türlerine sahip olduğu düşüncesini ortaya koymaktadır. Son dönemlerde üzerinde en çok konuşulan ve kabul gören bireysel farklılıklara önem veren öğretim kuramı çoklu zekâ kuramıdır. Çocuk zekâsı, çevresel faktörlere bağlı olarak maruz kaldığı uyarıcılar sayesinde bazı zekâ alanları çok gelişirken bazı zekâ alanları ise daha az gelişme gösterir. Okullarda verilen eğitim, çocuğun kendinde bulunan bu zekâ potansiyellerini keşfetmelerini sağlamakla kalmaz aynı zamanda bunları geliştirme fırsatı da sunar. Okullardaki öğrenme ortamlarının bireysel farklılıklara göre düzenlenmesi gerekliliğini savunan çoklu zekâ kuramı ders ortamlarında öğretim yöntem ve çeşitliliğine dikkat edilmesini savunur. Öğretimin uygulama aşamasında çoklu zekaya başvurulduğunda her zekâ türüne hitap edildiği için öğretim çocuk açısından daha zevkli bir duruma gelir. Çoklu zekada her öğrenci kendisi için uygun öğrenme ortamı yakalama fırsatı yakaladığı için kendisi için öğrenme süreci doğru ve kolay işler. Dünyanın ve aynı zamanda ülkemizin de eğitimde bireysel farklılıkları önemini benimsemesi ile geleneksel öğretim yöntemleri yerini çoklu zekaya bırakmıştır. Böylece öğrenciler sadece sayısal ya da sözel beceriler yerine diğer zekâ alanlarını da keşfetme ve geliştirme fırsatları yakalama şansı bulmuşlardır. Günümüzde Türkiye’de çoklu zekâ ilkelerini uygulayan okulların sayısında artış gözlenmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde niteliği arttıracak bu çalışmalar birçok özel ve ulusal eğitim kurumundaki eğitimciler ve öğretmenler uygulamaya başlanmış ve bu çalışmalar hızla yayılma eğilimindedir. (Susar Kırmızı, 2006). Çoklu zekâ teorisi, eğitimcilerle öğrencilerin farklı zekâ alanlarını tanımaları ve geliştirmeleri için kapsamlı bir çerçeve sağlar. Bu çerçevede öğretmenler, öğrencilerin gelişim gösterdikleri zihinsel alanları değerlendirmenin yanı sıra, zayıf oldukları alanlarda destek çalışmaları geliştirerek bu alanları geliştirme olanağına da sahiptirler. Bu, çocuğun her alandaki entelektüel yeteneklerini en üst düzeye çıkaracak şekilde tasarlanmış bir eğitim modeli oluşturur.

Geleneksel kuramları benimseyen eğitim sistemlerinde öğrenci başarısının tek göstergesi sayısal olarak sınıflandırılmış fen ve matematik derslerinden alınan yüksek notlardır. Bu derslerden başarısız olan öğrenciler hayata her zaman ekside başlamış sayılırdı. Çoklu zekâ kuramı bir bireyde olabilecek farklı zekâ türlerini ortaya koyduktan sonra bireylerin farklı yeteneklerini keşfetmelerini sağlamıştır. Ötelenen birey kavramını ortadan kaldıran kuram aslında eğitimin fen ve matematik olmadığını bireyin kendini ve potansiyelini keşfetme serüveni olduğunu eğitimcilerle kanıtlamıştır. Bireysel farklılıkları temele alan sistemler için çoklu zekâ yaklaşımı bir kılavuz gibidir. Her birey farklı ise her beyin de farklıdır düşüncesiyle hareket eden kuram her bireye özgü öğrenme ortamları sunmaktadır. Böylece eksiksiz öğrenen bunun sonucunda da kendine güvenen bireylerin yetişmesine katkı sunan

programları içerir. Bu programlar öğrencilerin öğrenme sürecini geliştirir ve çeşitli entelektüel alanlarda başarıya ulaşmalarına yardımcı olur. Bu sayede eğitimciler ve öğrenciler daha etkili ve anlamlı bir öğrenme deneyimi yaşayabilirler.

Bu araştırmanın amacı ortaokul okuma becerileri dersi 5. sınıfta okutulan okuma becerileri dersi ders kitabının metin soruları etkinliklerinin Gardner'in çoklu zekâ kuramının benimsediği zekâ alanlarını ne boyutta içerdiğini belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap verilmeye çalışılmıştır.

1. Ortaokul 5. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabında bulunan metin etkinlik sorularında en çok hangi zekâ alanlarına yer verilmiştir?
2. Ortaokul 5. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabında bulunan metin etkinlik en az hangi zekâ alanlarına yer verilmiştir?
3. Çoklu zekâ kuramına dayalı etkinliklerin okuma becerisi gelişimine katkısı var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Bu araştırmada asıl amaçlanan ortaokul 5. Sınıflarda seçmeli ders olarak okutulan okuma becerileri dersine ait ders kitabının içinde yer alan metinlere ait etkinlik sorularının çoklu zekâ kuramına göre değerlendirmesini yapmaktır. Ortaokul 5. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabında bulunan metinler için hazırlanan metin etkinlik sorularının çoklu zekâ kuramına göre değerlendirildiği bu çalışmada nitel araştırma tercih edilmiştir. Nitel araştırma, araştırmanın nasıl ilerleyeceğine karar veren ve araştırmanın katettiği yolun aşamalarının bu yaklaşımın sınırları içinde kalarak tutarlı olmasını sağlayan bir plan olarak açıklanabilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 69) Bu araştırmada nitel araştırma deseni içinde yer alan durum çalışması stratejisi tercih edilmiş olup araştırma için doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Durum çalışması nitel ve nicel araştırma yaklaşımları için ortak kullanılan araştırma stratejisidir. Nitel ve nicel araştırmaların amaçları elde edilen bilgilerin sonuçlarını ortaya koymaktır. Nitel araştırmalar açısından durum çalışmasına daha fazla yer verilmektedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 77) Bir araştırma için yazılı olarak bulunan kaynakların aranıp bulunması bu kaynakların okunarak araştırma için gerekli yerlerin değerlendirilmesini içeren sürece doküman incelemesi adı verilir (Karasar, 2005). Bu araştırma için dokümanlar, 2022-2023 öğretim yılı için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullara gönderilen MEB yayınlarından ortaokul 5. ve 6. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabıdır. Araştırmada toplanan ve kullanılan tüm veriler adı geçen ders kitabından elde edilen bilgiler olup ve her kitabın bir doküman kabul gördüğü kanısından yola çıkıldığında araştırmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011)

Çalışma Grubu

Araştırma için incelenen doküman, 2022-2023 öğretim yılı için Millî Eğitim Bakanlığınca ortaokullarda seçmeli okuma becerileri dersi 5. Ve 6. sınıflarda okutulmak üzere eğitim komisyonu tarafından incelenerek onay verilmiş seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabından oluşmaktadır. Araştırma için incelenmiş olan kitap MEB yayını 5. ve 6. sınıf seçmeli okuma becerileri ders kitabıdır. (MEB, 2021).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracını MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanan ve Türkiye genelinde ortaokullarda okutulan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Yardımcı Kaynaklar

materyali olarak yayınlanan ortaokul seçmeli okuma becerileri 5. sınıf dersi ders kitabındaki 6 beceri alanını içeren 10 adet okuma metni ve bu metinlere ait 119 etkinlik sorusundan oluşturmaktadır. Araştırma için kullanılan kitaptan araştırmanın amacına uygun verileri toplamak için belirli kriterler oluşturulmuştur. Bu kriterlerin oluşturduğu başlıklar aynı zamanda verilerin analiz edilmesinde de kullanılan veri toplama aracının başlıklarını da oluşturmaktadır. Veri toplama aracının geliştirilmesi için Gardner tarafından ortaya atılan sekiz zekâ alanından faydalanılmıştır. Yapılan araştırmaların sonucunda ilgili çalışmayı tamamen kapsayan ve bu anlamda bir bütünlük içeren kontrol listesinin bulunmayışından dolayı ilgili kaynakları tarayıp buradan hareketle bir veri toplama aracı hazırlanmıştır. Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı olan kontrol listesi araştırmacılarca hazırlanmıştır. Kontrol listesi araştırma için kullanılan kitabın içinde yer alan 12 okuma parçasının etkinlik sorularının Gardner'in sekiz zekâ alanına uygunluğu açısından incelenmesi amacıyla düzenlenmiştir. Çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliğinin sağlanması için, araştırmanın hedeflerine paralellik gösterecek şekilde oluşturulan veri toplama aracı kullanılmıştır. Hedeflerle ilgili çalışmaları içeren tüm veri kaynakları tek tek analiz edilmiş, veri toplama aracı ve analiz sonuçlarından yola çıkılarak ilgili araştırma alanındaki tutarlılıkların da dikkate alınmasıyla araştırmanın bulguları, detaylı olarak açıklanmıştır.

Verilerin Analizi

Ortaokul 5. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabındaki metinlerin etkinliklerinin incelenmesinde Howard Gardner'in çoklu zekâ sınıflandırılmasından yararlanılmıştır. Ortaokul 5. sınıf seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabındaki 10 metnin içinde yer bulan 119 etkinlik sorusu Howard Gardner'in zekâ sınıflandırılmasında belirlediği 8 zekâ alanına göre sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir. Metin etkinlik sorularının değerlendirilmesinde kontrol listesi kullanılmıştır. Nitel verilerin sayısal karşılıklara gelecek şekilde kullanılması elde edilen bilgilerin güvenilirliğini arttırmaktadır. Ayrıca elde edilen bilgilerin karşılaştırmasına da olanak vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada kullanılan kitabın içinde yer alan 12 okuma parçası için ayrı ayrı hazırlanan etkinlik sorularının istenen ölçütleri karşılayıp karşılamadıkları, karşılıyorsa kaç tanesini karşıladığı sayısal olarak ifade edilmiştir. Verilerin geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması için veriler analiz edilirken ilgili alanlardan uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada kullanılan verilerin veri analizi güvenilirliği Miles ve Huberman modeli temel alınarak hesaplanmıştır. Buna göre güvenilirlik katsayısı; $\Delta = C \div (C + \delta) \times 100$ formülünden yararlanılarak bulunmuştur. Formülde bulunan semboller, Δ : Güvenirlik katsayısını, C: Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, δ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını işaret etmektedir. (Huberman ve Miles, 2021, s.278). Yapılan işlemler sonucunda ulaşılan güvenilirlik için hesaplanan değer %100'dür. Ulaşılan bu güvenilirlik katsayısı iki araştırmacının verileri inceleyerek değerlendirmeleri sonucunda elde edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Ortaokul 5. Sınıf Seçmeli Okuma Becerileri Dersi Ders Kitabındaki Metinlerin Etkinlik Sorularının Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Sınıflandırılması

1. Okuma -Nedir Bu İklim Değişikliği?

Ders kitabımızın birinci okuma metni "Nedir Bu İklim Değişikliği" başlığıyla yer almaktadır. Birinci metnin beceri alanı görsel okumadır. Birinci okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılmasını tablo 1'de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 1. Nedir Bu iklim Değişikliği?

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.MES	11.MES	12.MES	13.EMS	14.MES
Sözselsel /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematikçi Zekâsı	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	
Ritimsel/ Müzikal Zekâ														
Zihinsel Betimleyici Zekâ														
Bedenselsel / Hareketsel Zekâ														
Bireylerarası Toplumsal Zekâ														
Kendine Dönük/ Kişisel Zekâ														
Tabiatçı Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tablo 1’de görüldüğü gibi birinci okuma metninin bütün etkinliklerinde sözselsel /ifadesel zekâyâ ve tabiatçı zekâyâ uygun sorular oluşturulmuştur. 10 etkinlik sorusu mantıklı düşünme ve matematikçi zekâsına uygun olarak hazırlanmıştır. Zihinsel betimleyici zekâ, kendine dönük/kişisel zekâ, ritimsel ve müzikal zekâ, bedenselsel hareketsel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ alanlarına göre soru oluşturulmamıştır.

2. Okuma – 1. Metin Söylediğini Yapardı

Ders kitabımızın ikinci okuma metni birinci okuma parçası “**Söylediğini Yapardı**” başlığıyla yer almaktadır. İkinci okuma metninin beceri alanı görsel okumadır. İkinci okuma metni için oluşturulan bölümde iki okuma parçası kullanılmıştır. İkinci okuma metninin birinci okuma parçasının metin etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılmasını tablo 2’de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 2. 1. Metin Söylediğini Yapardı

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES
Sözselsel /İfadeselsel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematikçi Zekâsı	✓	✓	✓	✓	✓
Ritimsel/Müzikal Zekâ					
Zihinsel Betimleyici Zekâ					
Bedenselsel / Hareketselsel Zekâ					
Bireylerarası Toplumsal Zekâ					
Kendine Dönük/Kişiselsel Zekâ					
Tabiatçı Zekâ					

Tablo 2’de görüldüğü gibi sözselsel /ifadeselsel zekâyâ ve mantıklı düşünme/ matematikçi zekâ alanlarına uygun etkinlikler hazırlanmıştır. Ritimsel/müzikal zekâ, zihinsel betimleyici zekâ, bedenselsel / hareketselsel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ, kendine dönük/kişiselsel zekâ, tabiatçı zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

2.Okuma – 2.Metin Satı Kadın, Atatürk ve Kadın Hakları

Ders kitabımızın ikinci okuma metni ikinci okuma parçası “**Satı Kadın, Atatürk ve Kadın Hakları**” başlığıyla yer almaktadır. İkinci metnin ikinci okuma parçasının beceri alanı görsel okumadır. İkinci okuma metninin ikinci okuma parçası metin etkinliklerinin soruları çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 3’te şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 3. 2.Metin Satı Kadın, Atatürk ve Kadın Hakları

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES
Sözsəl /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematikçi	✓	✓		✓	✓
Zekâsı					
Ritimsel/Müzikal Zekâ		✓	✓	✓	
Zihinsel Betimleyici Zekâ					
Bedensel / Hareketsel Zekâ					
Bireylerarası Toplumsal Zekâ					
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ	✓		✓		
Tabiatçı Zekâ					

Tablo 3’de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsəl /ifadesel zekâ alanına uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme matematikçi zekâyâ dört etkinlik, zihinsel betimleyici zekâyâ üç etkinlik, kendine dönük/kişisel zekâ alanına uygun iki etkinlik hazırlanmıştır. Ritimsel/müzikal zekâ, bedensel / hareketsel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ, tabiatçı zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

3. Okuma -Hayal Gücüyle Geleceğe Yön Veren Bir Yazar Jules Verne

Ders kitabımızın üçüncü okuma metni “**Hayal Gücüyle Geleceğe Yön Veren Bir Yazar Jules Verne**” başlığıyla yer almaktadır. Üçüncü okuma metnin beceri alanı akıcı okumadır. Üçüncü okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 4’te şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 4. Hayal Gücüyle Geleceğe Yön Veren Bir Yazar Jules Verne

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES
Sözsəl /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Zekâsı								
Ritimsel/Müzikal Zekâ							✓	
Zihinsel Betimleyici Zekâ								
Bedensel / Hareketsel Zekâ								
Bireylerarası Toplumsal Zekâ								
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ								✓
Tabiatçı Zekâ								

Tablo 4’de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsel /ifadesel zekâ ve mantıklı düşünme matematiksel zekâyâ uygun hazırlanmıştır. Ritimsel/müzikal zekâ ve kendine dönük/kişisel zekâ alanına göre bir etkinlik hazırlanmıştır. Zihinsel betimleyici zekâ, bedensel / hareketsel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ, tabiatçı zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

4. Okuma -Kakaonun Mutfağımıza Geliş Yolculuğu

Ders kitabımızın birinci okuma metni “**Kakaonun Mutfağımıza Geliş Yolculuğu**” başlığıyla yer almaktadır. Dördüncü okuma metnin beceri söz varlığını geliştirmedir. Dördüncü okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 5’te şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 5. Kakaonun Mutfağımıza Geliş Yolculuğu

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.MES	11.MES	12.MES	13.EMS	14.MES
Sözsel /ifadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	
Ritimsel/Müzikal Zekâ														
Zihinsel Betimleyici Zekâ			✓							✓				
Bedensel / Hareketsel Zekâ														
Bireylerarası Toplumsal Zekâ														✓
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ														
Tabiatçı Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tablo 5’te de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsel /ifadesel zekâyâ ve tabiatçı zekâyâ uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme/ matematiksel zekâyâ uygun on etkinlik hazırlanmıştır. Zihinsel betimleyici zekâ alanına uygun iki etkinlik, bireylerarası toplumsal zekâ alanına uygun bir etkinlik hazırlanmıştır. Ritimsel/müzikal zekâ, kendine dönük/kişisel zekâ, zihinsel betimleyici zekâ, bedensel / hareketsel zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

5. Okuma -Dinozorların Yaşamı

Ders kitabımızın beşinci okuma metni “**Dinozorların Yaşamı**” başlığıyla yer almaktadır. Beşinci metnin beceri alanı söz varlığını geliştirmedir. Beşinci okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 6’da şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 6. Dinozorların Yaşamı

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.M ES	2.E MS	3.M ES	4.M ES	5.M ES	6.M ES	7.M
Sözel /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ritimsel/Müzikal Zekâ							
Zihinsel Betimleyici Zekâ	✓	✓					
Bedensel / Hareketsel Zekâ							
Bireylerarası Toplumsal Zekâ							
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ							
Tabiatçı Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tablo 6’de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsel /ifadesel zekâya ve tabiatçı zekâya uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme/ matematiksel zekâya uygun yedi etkinlik hazırlanmıştır. Zihinsel betimleyici zekâ alanına uygun iki etkinlik hazırlanmıştır. Bireylerarası toplumsal zekâ, ritimsel/müzikal zekâ, kendine dönük/kişisel zekâ, bedensel / hareketsel zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

6. Okuma -Bir Çocuğun Hayali

Ders kitabımızın altıncı okuma metni “**Bir Çocuğun Hayali**” başlığıyla yer almaktadır. Altıncı metnin beceri alanı anlam kurmadır. Altıncı okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 7’de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 7. Bir Çocuğun Hayali

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.ME S
Sözel /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ritimsel/Müzikal Zekâ		✓								
Zihinsel Betimleyici Zekâ										
Bedensel / Hareketsel Zekâ										
Bireylerarası Toplumsal Zekâ			✓		✓	✓	✓			
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ										
Tabiatçı Zekâ	✓	✓								

Tablo 7’de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsel /ifadesel zekâya ve mantıklı düşünme/ matematiksel zekâya uygun hazırlanmıştır. Tabiatçı zekâya uygun iki etkinlik hazırlanmıştır. Bireylerarası toplumsal zekâya uygun beş etkinlik hazırlanmıştır. Ritimsel/müzikal zekâ

kendine dönük/kişisel zekâ, bedensel / hareketsetel zekâ, zihinsel betimleyici zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

7. Okuma – 1. Metin Neşet Ertaş (1938-2012)

Ders kitabımızın yedinci okuma metninin birinci metni “**Neşet Ertaş (1938-2012)**” başlığıyla yer almaktadır. Yedinci metnin birinci okuma parçasının beceri alanı anlam kurmadır. Yedinci metnin birinci okuma parçası için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 8’de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 8. Metin Neşet Ertaş (1938-2012)

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.MES
Sözselsel /İfadeselsel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Ritimsetel/Müzikal Zekâ										
Zihinsel Betimleyici Zekâ								✓		
Bedenselsel / Hareketsetel Zekâ										
Bireylerarası Toplumsal Zekâ										
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ										
Tabiatçı Zekâ										

Tablo 8’de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözselsel /ifadeselsel zekâyâ uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme/ matematiksetel zekâyâ uygun sekiz etkinlik hazırlanmıştır. Bedenselsel / hareketsetel zekâ uygun bir etkinlik hazırlanmıştır. Bireylerarası toplumsal zekâyâ, ritimsetel/müzikal zekâ, kendine dönük/kişisel zekâ, tabiatçı zekâyâ, zihinsel betimleyici zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

7. Okuma – 2. Metin Neşet Ertaş ve Sanatı

Ders kitabımızın yedinci okuma metninin ikinci metni “**Neşet Ertaş ve Sanatı**” başlığıyla yer almaktadır. Yedinci metnin beceri alanı anlam kurmadır. Yedinci okuma metninin ikinci okuma parçası için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 9’da şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 9. Metin Neşet Ertaş ve Sanatı

METİN ETKİNLİK SORULARI	11.MES	12.EMS
Sözselsel /İfadeselsel Zekâ	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓	✓
Ritimsetel/Müzikal Zekâ		
Zihinsel Betimleyici Zekâ	✓	
Bedenselsel / Hareketsetel Zekâ		
Bireylerarası Toplumsal Zekâ		

Kendine Dönük/Kişisel Zekâ	✓
Tabiatçı Zekâ	

Tablo 9’da görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsel /ifadesel zekâya ve mantıklı düşünme/ matematiksel zekâya uygun hazırlanmıştır. Bedensel / hareketsel zekâ uygun bir etkinlik hazırlanmıştır. Kendine dönük/kişisel zekaya uygun bir etkinlik hazırlanmıştır. Bireylerarası toplumsal zekâ, ritimsel/müzikal zekâ, tabiatçı zekâ, zihinsel betimleyici zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

8. Okuma -Siz Nerede, Eviniz Orada

Ders kitabımızın sekizinci okuma metni “**Siz Nerede, Eviniz Orada**” başlığıyla yer almaktadır. Sekizinci metnin beceri alanı eleştirel okumadır. Sekizinci okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 10’da şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 10. Siz Nerede, Eviniz Orada

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.MES	11.MES
Sözsel /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı		✓			✓	✓	✓	✓		✓	✓
Ritimsel/Müzikal Zekâ											
Zihinsel Betimleyici Zekâ		✓									
Bedensel / Hareketsel Zekâ											
Bireylerarası Toplumsal Zekâ											
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ											
Tabiatçı Zekâ											

Tablo 10’da görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözsel /ifadesel zekâya uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme/ matematiksel zekâya uygun sekiz etkinlik hazırlanmıştır. Zihinsel betimleyici zekâ alanına uygun bir etkinlik hazırlanmıştır. Kendine dönük/kişisel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ, ritimsel/müzikal zekâ, tabiatçı zekâ, bedensel / hareketsel zekâya uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

9. Okuma -Mehmet’in İstanbul Gezisi

Ders kitabımızın dokuzuncu okuma metni “**Mehmet’in İstanbul Gezisi**” başlığıyla yer almaktadır. Dokuzuncu metnin beceri alanı eleştirel okumadır. Dokuzuncu okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 11’de şu şekilde gösterilmiştir.

Tablo 11. Mehmet'in İstanbul Gezisi

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.MES	11.MES	12.MES	13.MES	14.MES	15. MES
Sözel /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	
Ritimsel/Müzikal Zekâ															
Zihinsel Betimleyici Zekâ										✓					
Bedensel / Hareketsel Zekâ															
Bireylerarası Toplumsal Zekâ															
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ															
Tabiatçı Zekâ															

Tablo 11'de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözel /ifadesel zekâya uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme/ matematiksel zekâya uygun on etkinlik hazırlanmıştır. Bedensel / hareketsel zekâya uygun bir etkinlik hazırlanmıştır. Kendine dönük/kişisel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ, ritimsel/müzikal zekâ, tabiatçı zekâ, zihinsel betimleyici zekâ alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

10. Okuma -Su Sporları

Ders kitabımızın onuncu okuma metni "**Su Sporları**" başlığıyla yer almaktadır. Onuncu metnin beceri alanı okuma kültürü edinmedir. Onuncu okuma metni için oluşturulan etkinlik sorularının çoklu zekâ alanlarına göre sınıflandırılması tablo 12'de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 12. Su Sporları

METİN ETKİNLİK SORULARI	1.MES	2.EMS	3.MES	4.MES	5.MES	6.MES	7.MES	8.MES	9.MES	10.MES	11.MES	12.MES	13.MES	14.MES	15. MES	16.MES
Sözselsel /İfadesel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mantıklı düşünme/ Matematik Zekâsı	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ritimsel/Müzikal Zekâ																
Zihinsel Betimleyici Zekâ				✓											✓	✓
Bedenselsel / Hareketsel Zekâ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bireylerarası Toplumsal Zekâ																
Kendine Dönük/Kişisel Zekâ																
Tabiatçı Zekâ																

Tablo 12’de görüldüğü gibi bütün etkinlikler sözselsel /ifadesel zekâyâ uygun hazırlanmıştır. Mantıklı düşünme/ matematiksel zekâyâ uygun on dört etkinlik hazırlanmıştır. Bedenselsel / hareketsel zekâyâ uygun on altı etkinlik hazırlanmıştır. Zihinsel betimleyici zekâ alanına uygun üç etkinlik oluşturulmuştur. Kendine dönük/kişisel zekâ, bireylerarası toplumsal zekâ, ritimsel/müzikal zekâ, tabiatçı zekâ, alanlarına uygun etkinlikler oluşturulmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Ortaokul okuma becerileri dersi 5. sınıfta okutulan okuma becerileri dersi ders kitabının metin etkinliklerinin soruları Gardner’in çoklu zekâ kuramının benimsediği zekâ alanlarını ne boyutta içerdiğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada altı beceri alanı için hazırlanmış 10 metinden oluşan ve bu metinler için hazırlanan toplam 119 etkinlik sorusu analiz edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Kitaptaki metinlerin etkinlik soruları incelendiğinde tümünde ortak kullanılan zekâ türü sözselsel /ifadesel zekâ olarak tespit edilmiştir. Sözselsel /ifadesel zekâ 119 etkinlikte ortak olarak kullanılmıştır. Dersin öğretimi okuma becerileri olduğu için ve sözel bir içeriğe sahip olmasından dolayı etkinliklerin bu zekâ türünde ortak olarak görülmesi olağan bir durum olarak karşılanmaktadır. Etkinlikler incelendiğinde yine sözselsel /ifadesel zekâ alanından sonra

en fazla yer verilen zekâ türü mantıksal düşünme ve matematiksel zekâ alanıdır. Bu zekâ alanı etkinliklerde 98 kez kullanılmıştır. Okuma Becerileri Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçları incelendiğinde bu zekâ türünün ikinci en fazla yer alan zekâ türü olması çok doğal sayılmaktadır. Okuma becerileri dersi için belirlenen altı beceri alanı ile örtüşen bir zekâ alanıdır. Okuma metinlerinde geçen etkinlik sorularında kendine dönük/kişisel zekâ 7, zihinsel betimleyici zekâ 12, bireylerarası toplumsal zekâ 1, tabiatçı zekâ 26, ritimsel/müzikal zekâ 1, bedensel / hareketsel zekâ 16 kez yer bulmuştur. Hiçbir etkinlikte değinilmeyen zekâ alanı yoktur. Bütün zekâ alanları kendine her etkinlikte yer bulmuştur.

Birinci okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları sözsel /ifadesel zekâ, mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ ve tabiatçı zekâdır. İkinci okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları sözsel /ifadesel zekâ, mantıklı düşünme/ matematiksel zekâdır. Üçüncü okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları ilk sırada olmak üzere sözsel /ifadesel zekâ, ikinci sırada mantıklı düşünme /matematiksel zekâ, üçüncü ortak ve en az kullanılan zihinsel betimleyici zekâ ve kendine dönük/kişisel zekâlardır. Dördüncü okuma metninin etkinlik sorularında yer bulan zekâ alanları ilk sırada olması bakımından sözsel /ifadesel zekâ ve tabiatçı zekâ, ikinci mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ, üçüncü zihinsel betimleyici zekâ ve dördüncü sırada yer bulan kendine dönük/kişisel zekâlardır. Beşinci okuma metninin etkinlik sorularında yer bulan zekâ alanları ilk sırada olması bakımından sözsel /ifadesel zekâ, ikinci sırada tabiatçı zekâ, üçüncü sırada mantıklı düşünme / matematiksel zekâ ve dördüncü sırada zihinsel betimleyici zekâlardır. Altıncı okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları ilk sırada sözsel /ifadesel zekâ ve mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ, ikinci bireylerarası toplumsal zekâ üçüncü tabiatçı zekâ ve dördüncü sırada ritmik ve müzikal zekâdır. Yedinci okuma metninin birinci okuma parçasının etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları ilk sırada sözsel /ifadesel zekâ, ikinci sırada mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ ve üçüncü zihinsel betimleyici zekâlardır. Yedinci okuma metninin ikinci okuma parçasının etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları ilk sırada sözsel /ifadesel zekâ ve mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ ikinci sırada zihinsel betimleyici zekâ ve bireylerarası toplumsal zekâdır. Sekizinci okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan alanları ilk sırada sözsel /ifadesel zekâ, ikinci sırada mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ üçüncü sırada zihinsel betimleyici zekâdır. Dokuzuncu okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları ilk sırada sözsel /ifadesel zekâ, ikinci sırada mantıklı düşünme/ matematiksel zekâ üçüncü sırada zihinsel betimleyici zekâdır. Onuncu okuma metninin etkinlik sorularının tümünde yer bulan zekâ alanları ilk sırada olmak üzere sözsel /ifadesel zekâ ve bedensel / hareketsel zekâ, ikinci sırada mantıklı düşünme /matematiksel zekâ, üçüncü ortak ve en az kullanılan zihinsel betimleyici zekâdır.

Bu değerlendirme sonuçlarından yola çıkıldığında çoklu zekâ kuramına dayalı zekâ alanlarının seçmeli okuma becerileri dersi ders kitabındaki metin etkinlik sorularında yer bulduğu düşüncesine varılmıştır. Kitaptaki metin etkinlik soruları göz önüne alındığında ritmik müzikal zekâ ve bireylerarası toplumsal zekânın çok az yer bulduğu tespit edilmiş olup bu durumun metin etkinlik sorularında bahsi geçen zekâ alanlarına da ağırlık verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Kitaptaki metin etkinlik sorularında çoklu zekâ kuramına dayalı zekâ alanlarının yer bulma sıklığının aynı oranda olmadığı gözlenmektedir. Zihinsel betimleyici, tabiatçı ve kendine dönük/kişisel zekâların etkinlik sorularında yer bulduğu sonuçlarda açıkça bellidir. Bu zekâ alanlarına verilen ağırlık ile sözsel ifadesel ve mantıklı düşünme/ matematiksel zekâyı kıyasla çok az yer tutmaktadır. Bu zekâ alanlarına da aynı oranda ağırlık verilmesi gereklidir.

Geçmişten günümüze kadar birçok araştırmacı ve bilim insanı öğrenme düzeyi ile ilgili araştırmalar yapmış ve yapmayı da sürdürmektedir. Bundan dolayı eğitim alanı her an yeni gelişmelere açık durumdadır. Yakın bir dönemde Howard Gardner tarafından çoklu zekâ kuramı zekâ alanları fikri geliştirilmiş ve eğitim daha birey temelli bir görünüm kazanmıştır. Gardner kuramında özellikle her bireyin farklılığını dile getirirken aslında her bireyin sahip olduğu zihin yapısının çeşitliliğini ortaya koymuştur. Her insanı tek ve biricik sayan birçok bilimciye karşı eğitim bilimciler, geleneksel ölçme araçlarıyla insan zekasını puanlayarak gruplara ayırmayı tercih etmiş tek ve biricik olarak kabul edilen insanı tek bir öğrenme yoluna sokmuşlardır. Bunlara karşı Gardner bireyin farklılıklarını dile getirmiş ve insan zihninde var olan sekiz zekâ alanını ortaya koymuştur. İnsan zihninin çeşitliliği eğitime yeni bir boyut kazandırmıştır. Bir eğitimcinin en önemli hedefi sınıfındaki öğrenme düzeyini en yukarıya çıkarmaktır. Sınıfındaki farklılıklara göre öğrenme ortamları hazırlamak bireysel farklılıklardan kaynaklanan öğrenme kayıplarının önüne geçecektir. Öğrenme düzeyi yüksek sınıf ortamı yaratmanın ilk koşulu derslerde farklı yöntem ve tekniklere yer vermektir. Türkiye’de ve dünya üzerinde eğitim alanında başarı gösteren birçok ülkede artık geleneksel kuramlar ve yöntemler bir kenara bırakılmakta bireysel farklılıklar üzerine birçok araştırma yapılmakta eğitim sistemleri bireysel farklılıklar temele alınarak gözden geçirilmektedir. Birçok araştırmadan da ulaşılan sonuçlar ortaya konulan düşünceyi destekler niteliktedir.

Demir, Çamuzcu ve Yiğit (2011), ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ profilleri ile okuma becerileri arasındaki bağlantıyı saptadığı, betimsel yöntemi tercih edip Teele Çoklu Zekâ Envanteri kullandığı çalışmasında nicel ve nitel verilerden ulaştığı sonuçlara göre çoklu zekâyı temele alan eğitimlerde öğrencilerin kelime bilgilerinin arttığını gözlemlemiştir.

Epçaçan (2013), çoklu zekâ kuramının benimsendiği öğretim uygulamalarının öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerine katkısını belirlemek için deney ve kontrol grupları oluşturmuştur. Gruplara ön test–son test uygulayarak araştırması için deneysel model tercih etmiştir. Araştırmasında nicel ve nitel verilerden ulaştığı sonuçlara göre çoklu zekâ kuramını benimseyen öğretim uygulamalarının öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerinin yükselmesinde daha etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Kılınç (2008), ilköğretim 8. sınıf Türkçe dersi uygulama yöntemlerinde çoklu zekâ ile sunuş başka bir ifadeyle düz anlatım yönteminin öğrencinin akademik başarısı üzerindeki etkisini belirlemek için deneme modellerinden kontrollü ön ve son test modelini tercih etmiştir. Araştırmasında nicel verilerden ulaştığı sonuçlara göre çoklu zekâ temelli öğretim uygulamalarının ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe dersi kazanımlarının öğrenilmesinde, öğrencilerin okuduğu anlama ve yazma yeterliliklerini geliştirmesinde ve öğrencilerde Türkçe dersine karşı olumlu tutumların geliştirilmesinde etkili olduğunu saptamıştır.

Kayıran (2007), çoklu zekâ kuramı destekli iş birlikli öğrenme yönteminin Türkçe dersine dair tutum ve okuduğunu anlamaya yönelik akademik başarıyı nasıl etkilediğini görmek için uygulamış olduğu deneme yönteminde gruplara ön test ve son test uygulanmış ve ulaşılan sonuçlardan öğrencilerin olumsuz tutumlarına dair puanlamalarında belirgin farklara ulaşılmıştır.

Kırmızı (2010), ilköğretim 4. sınıf Türkçe kazanımlarının öğretilmesinde çoklu zekâyı temele alan iş birlikli öğrenmenin özet çıkarma stratejisi üzerindeki etkilerini görmek için yaptığı araştırmada deney metodu tercih etmiş ön test son test kontrol gruplarıyla çalışmıştır. Araştırmasındaki verileri “Açık Uçlu Sorulardan Oluşan Özetleme Başarı Testi (ASÖT)” ile toplamıştır. Araştırmasından özetleme başarısına yönelik hem iş birlikli öğrenme hem çoklu zekâyı dayalı iş birlikli öğrenme yöntemi, 2005-2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla yapılan öğrenmeye göre daha başarılı olduğu kaydedilmiştir.

Kolaç (2008), çoklu zekayı temele alan ve iş birlikli yöntemi benimseyen bir öğretim ortamının ilk okuma öğretimindeki yerine yönelik araştırmasını ön test ve son testli kontrol gruplarına uygulamıştır. Araştırmasında veri toplama yollarından nicel ve nitel yöntemleri tercih etmiştir. Varmış olduğu sonuçlara göre ilk okuma öğretiminde çoklu zekayı temele alan iş birlikli öğrenme yöntemini benimseyen öğretim ortamlarının öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerini olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir.

Altunkaya (2008), ortaöğretim düzeyinde çoklu zekayı temele alıp desteklenmiş, İngilizce öğretim metoduyla okuma yetisinin geliştirilmesine yönelik bir araştırmasında ön test ve son testli kontrol gruplarına uygulamıştır. Çalışmasında deneysel yöntem tercih etmiştir. Çalışma yaptığı ortaöğretim öğrencilerine çalışmasının öncesinde ve sonrasında olmak üzere öğrencilere başarı seviyesi, öğrencilerdeki öğrenmenin kalıcılık durumu ve tutum testleri uygulanmıştır. Çalışma bittiğinde kontrol grubu ile deney grubunun sonuçları kıyaslanmış ve çoklu zekaya uygun öğretimin yapıldığı deney grubu ile kontrol grubu arasında önemli farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Çoklu zekâ anlayışı ile hareket edilen bir öğretimin daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gürbüz ve Birgin (2011), öğrenmenin uygulanacağı yere çoklu zekâ anlayışını getiren iki öğretmen ve iki araştırmacının yaşamış olduğu süreçten yansımaları anlatan çalışma ilköğretim okulundaki iki öğretmenle özel durum çalışması olarak şekillenmiştir. Çalışma için toplanacak veriler görüşme, gözlem ve içerik analizinden yararlanarak toplanmıştır. Bu çalışma ÇZK tabanlı uygulamaların hem öğrenciler hem de öğretmenler üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Bu tür uygulamaların sık sık uygulanmasının öğretmenleri motive edeceği, mesleki heyecan kaybını önleyeceği, sürekli kendilerini güncelleme ve öğrencilere en güncel bilgileri sunma fırsatları sunacağı, öğrencilerin özgüvenlerini artıracığı, potansiyellerini gerçekleştirmelerine olanak sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

- Hazırlanacak ders kitaplarında zekâ türleri eşit dağılımlı olmalıdır.
- Her öğrenci farklıdır ilkesi ders kitaplarının içerik hazırlama ilkesi olarak kabul edilmeli ve kitapların etkinlikleri her zekâ türüne hitap edecek şekilde hazırlanmalıdır.
- Hazırlanacak etkinlikler bütün duyu organlarını harekete geçirecek nitelikte olmalıdır.
- Her birey biricik ve tek ise o bireyin öğrenme şekli de tek ve biriciktir ilkesiyle hareket edilmeli ve hazırlanacak her etkinlik bireysel farklılıkları en aza indirecek şekilde tasarlanmalıdır.

Referans

Aksan, D. (1979). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim 1*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Altunkaya, D. (2008). *Ortaöğretimde çoklu zekâ kuramı destekli İngilizce öğretim yöntemiyle okuma becerisinin geliştirmesine ilişkin bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.

Arıcı, A. F. (2018). *Okuma eğitimi*. Pegem Akademi.

Coşkun, S. (2014). Dil-düşünce ve dünya ilişkisi bakımından öznellik, bireysellik ve kimlik. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (23), 87-102. <https://doi.org/10.20981/kuufefd.96215>

Demir, S., Camuzcu, S. ve Yiğit, C. (2011). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin çoklu zekâ profilleri ile okuma becerileri arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 92-109.

Epçaçan, C. (2013). Çoklu zekâyâ dayalı etkinliklerin öğrencilerin okuma alışkanlığına ilişkin tutuma ve okuduğunu anlama özyeterlik algısına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 209-236.

Deniz, E. (2015). Ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 3(2), 46-64.

Gürbüz, R. ve Birgin, O. (2011). Öğrenme ortamına çoklu zekâ kuramını taşıyan iki öğretmen ve iki araştırmacının yolculuğundan yansıyanlar. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-19.

Gardner, H. (2004). *Zihin çerçeveleri çoklu zekâ kuramı*. Alfa Yayınları.

Göktürk, A. (1989). *Sözün ötesi*. İnkılap Kitabevi.

Huberman, A. M. ve Miles, M. B. (2021). *Nitel veri analizi genişletilmiş bir kaynak kitap*. Pegem Akademi.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Kartarı, A. (2001). *Farklılıklarla yaşamak / kültürlerarası iletişim*. Ürün Yayınları.

Kılınç, S. (2008). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe dersi uygulamalarında çoklu zekâ ile sunuş yönteminin öğrenci başarısındaki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

(Kırmızı), F. S. (2006). *İlköğretim 4. sınıf Türkçe öğretiminde çoklu zekâ kuramına dayalı iş birlikli öğrenme yönteminin eriş, tutumlar, öğrenme stratejileri ve çoklu zekâ alanları üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Kırmızı, F. S. (2010). İlköğretim 4. sınıf Türkçe öğretiminde çoklu zekâ kuramına dayalı iş birlikli öğrenme yönteminin özetleme stratejisi üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 99-108.

Kolaç, E. (2008). *Çoklu zekâ temelli iş birliğine dayalı öğrenme yönteminin ilk okuma öğretiminde uygulanabilirliği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Kayıran, B. K. (2007). *Çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin Türkçe dersine ilişkin tutum ve okuduğunu anlamaya yönelik akademik başarı üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.

Mert, E. L. (2014). Türkçe öğretmen adaylarının okuma ilgi düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 959-966. [10.7827/turkishstudies.6094](https://doi.org/10.7827/turkishstudies.6094)

MEB. (2018). Okuma Becerileri dersi öğretim programı (ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5 veya 6. sınıflar). Ankara: MEB

Razı, S. (2007). *Okuma becerisi öğretimi ve değerlendirilmesi*. Kriter Yayınlar.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.